

MANILA LIBRARY

SI TARIRI

my Story

Mamanwa

X-271

Si Tariri

TIMOTHY TRAINING CENTER
Philippine Missionary Fellowship Inc.
PUBLISHER
1983

PREFACE

This Mamanwa reader has been published as part of the program of providing reading materials in the vernacular for new literates.

The text is a condensation based upon the book, Tariri, My Story, by Ethel Wallis. It is the true autobiography of Chief Tariri, a formerly notorious headhunter of the Shapra Indian tribe in Peru, South America.

Text in Mamanwa
adapted from the book

TARIRI MY STORY
by permission of Harper and Row
New York, N.Y., U.S.A.

14.27-283-2.25C   40.150P-833010N
Printed in the Philippines

PAKAHAGDAM

Wani ya impanan-og ni Tariri ka toong kaazi. Na, si Tariri oloolo iza na mga Sapra nga nagahela doro ka Amirika del Sor. Na, ya batasan na kaapoan ni Tariri talamono doro ka iba nga mga tao. Ani isab iton inhaodan ni Tariri nga batasan. Pagkadogay kiza may mindateng dizan kanin Tariri nga dowang ka Amirikana. Kamhan nagahela siran dizan. Nagatoon sab siran ka saba na mga Sapra. Pagkakamhan inhilwas niran ya mga panaba na Diyos ka saba na mga Sapra. Kamhan intoldoan niran ya mga tao daw si Tariri. Na, pagtoo ni Tariri ka sindo kan Hiso Kristo nabag-o di ya toong batasan kay mintoo sa iza.

Na, inhilwas di ka Minamanwa ya panan-og ni Tariri dazaw pahangkazan ya kamazong hinawa pagpanalinga. Haodon sab mazo ya batasan ni Tariri nga heget ya pagtoo kan Hiso Kristo.

SI TARIRI

Hao si Tariri. Ampanan-og hao ka kanaong batasan ka wara pen hao mahagdam ka sindo garing kan Hiso Kristo.

Na, kawandini pen kon mga sakit kami nagamozo kami ka sawa. Antayhop dazon kami ka minama dizan ka masakit. Ya sawa ani-ya insarigan nami. Ani iba ya baylan dazaw angazon ya lawas nami.

Na, ya kanaming kaapoan ani inhel-an ya kilid na dakolang sapa ani ngaran ya Yongkantari. Anpanganop siran ka boog daw mga ihalas doro ka barwa. Anlit-eg gihapon siran ka mga nanokmanok. Nagagamit siran ka mga pana daw bangkaw. Ya inhinang isab nirian ani ya pagpamcho ka mga tao. Ambales isab ya kanirang kaaway.

Ya apo nao si Totarika. Bantog gazed iza ka pagkatalamono ka tao. Ya kanaong ama ani ya iba ka paggamono ka mga tao.

Ya ama nao si Nasomata. Oloolo iza. Hawed gazed iza daw maiseg. Antoman ya mga tao ka toong sogo. Iza ya mintogon kanao maglaong magmaiseg ko. Diri ko mogtalaw. Kon anhaod ko

kaiton mahinang iko nga bantogang tao. Ani ini ya insogo kanao na amo nao.

Kami ya mga Sapra. Ya impamono nami ani ngaran na mga tao nga Hibaro. Nagabinalesey kami ka pagpatay. Kon ampanolis kami ya kada issa kanami andara ka dowang bolos nga bangkaw. Pirmi nami pagtoldaan ya mga batan-en, pen nga amama. Pagbono nami ka tao kon nagahinawa pen iton, ansogo kami ka mga batan-en pagtiwas pagbono. Ani ini ya intoldo nami dazaw kon makabono siran ka tao andakola gazed ya kanirang kaiseg.

Na, ka batan-en pen hao pirmi hao an-iba ka kanaong mga majorang kay dazaw mehagdam isab hao pagbono ka tao. Ya kanaong mga amanen ani ya mintoldo kanao pagpangotod ka lieg na tao. May mga mintoldo koni ka kanaong kaapoan kon onhon pagkawa ka olo na tao. Mintoldo siran koni negalaong nga diri pag-otdon ka arani ka olo. Dizan hiwas ka toboan na lieg. Kamhan lapwahan ya olo dazaw ankezes. Ani ya intoldo niram kanao.

Na, ya tao nga ~~ambwo~~ ka isang ka tao daw ankawa ka olo ani iza ya mahinang nga bantogang tao. Kon mataed ya olo nga makawa naiza mahinang iza nga talamono nga bantogang gazed

nga tao. Na, nahnang haong bantogang tao kay mataed ya imbono nao. Nahagdam isab kami poggamit ka posil.

May isang ka aldaw nga opat ka kami. Mindateng kami ka lagkaw na Hibaro piro wara siran dizan kay nandalagan. Min-apas kami dazon. Pagkakiti nami Kaniran imposil siran. Minbales isab siran pagposil. Kami ya nakadaeg. Nakapatay hao ka isang ka Hibaro. Iza ani ya oolo doro ka hel-anan niran. Dakola ya pagsaza nao kay nakapatay hao ka kanicang oolo. Kamhan nangoli kami.

Na, may isang aldaw nabatian nao nga may mga Amirikana nga andateng dini kanami. Ya kanaong higarang mistiso ani minpakahagdam kanao. Pagpakabati ka nao kaiton nazehet gazed hao kay wara gazed hao makaangay nga may mga tao nga mapoti nga ankarini.

Nangotana hao nga ono say tozo niram dini kanami? Basi ilegen niram ya karimbing lopa. Minsambeg ya kanaong higara nga ey, basi ani say tozo niram. Kamhan minkatawa iza kay minzobit iza ka toong sambag.

Pagkadogaydogay kaiza minbalik ya kanaong higara kay minsoogo iza kanami ka peghinang ka lagkaw para ka mga Amirikana. Indara sab naiza ya mga bado daw parapten.

Minlaong iza nga ani ini nga panapten ya impadara kamazo dazaw meghinang kamo ka kanirang lagkaw. Anhela koni siran dini kamazo kay antoldo siran kamazo ka sindo garing ka Diyos. Ani ini ya toong inlaong kanao.

Na, nakaangay hao kaiton kay ya kanaming kaapoan mintoldo gihapon kanami nga may labaw pen nga nagahela daked ka langit. Madazaw isab kay gosto hao makakita ka mga Amerikana. Kamhan inhinang di nami ya lagkaw para kaniran.

Pagkateedteed kaiza mindateng dazon ya dowang ka Amerikana. Ya idro ani insakzanan niran. Nangabereng gazed kami kay anipen kami makakita ka idro. Masarang kadakola gazed iton nga idro singed ka dakola nga banog. Dizan tagpak ka hopow na dakolang sapa nga malinaw. Na, bisan kon nahaldek kami min-arani gihapon kami kā idro.

Pagpanii ka na mga babazi ka idro nagakabereng gazed kami kay masarang kapoti siran. Impahiyeman na mga babazi piro minseleng lamang kami kaniran. Ya isa kaniran inhawidan ya kanaong alima ka pagpangamosta piro. nabereng gazed hao kay were za ya batasan nami ya paglamano. Agon inbohian o dazon ya alima o.

Kamhan bisan kon dakola pen ya kanaming pagkahaldeks nagatabang gihapon kami pagdara ka mga betang niran ngaro ka

lagkaw. Oy, na! bolaw ya bokok niran. Ya mga ngaran niran si tori daw si Doris.

Kamhan minlaong hao ka kanaong higarang mistiso nga panabaen mo pag-isab kon ono ya tozo kanami.

Ya kanaong higara minsanbag nga gosto niran ipanan-og ya mga panaba na Diyos. Ka primiro pen toldaan mazo naa siran ka kamazong saba. Kon kahagdaman di niran kamazong saba anipen magtoldo kamazo ka mga panaba na Diyos. May mga tambal isab niran nga indara dazaw matambalan kon may masakit mazo.

Ka bag-o pen siran mindateng nahaldeks kami paglamon ka tambal niran. Nakalaong naa kami nga inhiloon kami.

Si Lori daw toong iba minsogod pagtoon ka saba nami. Gesto siran makasabot piro ya saba niran diri pen kon matol-id. Ani iton nga nagatoldo hao kaniran kada aldaw dazaw makapanaha siran ka saba nami.

Pagpakahagdam ka niran kā kanaming saba impanan-ogan kami niran mahitenged ka Diyos. Minlaong siran nga iza anisay nagahinang kanta nga mga tao daw kalibutan. Dakola gazed ya toong kaloooy ka tanan mga tao. Kamhan impadara naiza ya toong Maanak nga si Hiso Kristo ngarimbaba dazaw malibri kita ka kantang mga sala.

Na, pagpakabati nao kaitong nakahena-hena hao nga magazon iton kon ansakop hao kan Hisos piro diri naa hao ansakop. Ya kanaong gosto ani nga magahena-hena pen hao kon ansakop kon diri.

Na, may isang ka kahabzen naganinem kami dizan ka kanaong lagkaw. Pagkakamhan mataed kami min-away. Si Lori daw toong iba mintago doro ka banwa kay nangahaldek siran. Pagkamasiselem in-isgan hao na kanaong asawa. Minbaheg kanao isa paglaong nga daw wara ko masipeg ka mga Amirikana? Nandalagan siran ngaro ka banwa koman kahabzen. Abay di pag-inem dini. Mag-inem kamo doro ka aro.

Kamhan nawied gazed hao. Minlaong hao ka kanaong mga iba diri di kita mag-inem dini. Diri di kita mag-away kay basi mangaigo ya mga babazi ka bela. Diri di kita magtinigbasanay. Ani ini ya pagbaheg nao ka kanaong mga sakop.

Nawied hao kay diri kon matadeng ya kanaong batasan. Kamhan in-apas nami ya dawang ka Amirikana doro ka banwa dazaw paoliens.

Na, may isang ka aldaw minlaong si Doris kanao nga antoldo pen hao kanmo ka matood garing ka Diyos. Kawandini pen dogay di impadara naiza ya toong Maanak nga si Hisos

dazaw ampakapatay para kanmo. Inlansang iza ka kros. Napatay iza. Napatay iza dazaw malibri kita ka kantang mga sala. Ya toong dogo ani makahinglo ka kanmong mga sala. Inlebeng iza ka lebnganan nga talangban. Pagdateng ka ikatulong nga ka aldaw nabohi iza pagbalik may beg-o di nga lawas. Na, may tiernino ni Hisos ka pagbalik ngarimbaba ka pegkawa di ka toong mga sakop. Na si Hisos ani nahnang nga majorang dini ka mga minsarig kanangiza. Na, kon ansakop iko kan Hisos madazaw di ya datnganan mo daked ka Diyos kay si Hisos ya nahnang ka dalan. Iza gihapon ya makahatag kanmo ka magazon nga batasan.

Pagpakabati nao kaiton minsaza ya kanaong hinawa. Minlaong hao ani baza iton ya inhinang ni Hisos. Piro alang-alang pen ya pagdawat nao kanangiza.

Na, pagkateedteed kaiza nasakit hao dazon. Bisan nasakit hao pagdateng na kanaong mga sakop nga Sapra, isang ka kahabzen ya kanaming pag-inem. Kamhan gosto hao ankaro ka baylan kay min-isan di pagdakola ya kanaong kasakit. Kamhan minlaong si Lori kanao, ey, abay pagkarao ka baylan kay diri kon ani ya gosto na Diyos. Pagkarao nao ka baylan mabeg-at gazed ya hinawa ni Lori.

Na, nagapadazon siran pagtoldo kanami babin kan Hisos. Nagatoldo siran maglaong nga minpaheneng iza ka bagzo daw dakolang baled. Nagapanaw iza dizan ka hopaw na danaw. Ya mga namola di impakabchi naiza.

Pagpakabati nao nagahena-hena hao nga matood gazed. Dakola ya gahem ni Hisos. Pirmi siran Nagatoldo kanao nga kinahanglan magsakop ko kan Hisos piro nagadowadwa pen ya kanaong hena-hena kon ansakop hao kan Hisos kon diri. Naanad hao ka pagbono ka tao daw pag-inem. Kon bizaan nao tamazen hao na kanaong kaibahan maglaong nga talawan ko gazed kay nawara di ya kaiseg mo.

Kamhan may isang ka aldaw min-oli hao garing ka pagpanganop. Inhwag hao ni Doris nagalaong nga Mano, komarini ko naa. Daw kon-o pen ko sarig kan Hisos? Madazaw kon ansarig iko kanangiza koman dazon.

Minsambag hao, Hee koman.

Paglaong nao kaiton dakola ya pegsaza nao dazon. Nangamoto kami ni Doris. Pagpangamoto nao minlaong hao nga Hisos, hingloon mo gazed ya kanaong hinawa ka dogo mo. Dazawen mo ya kanaong maongang batasan. Hatagi hao ka bog-onng hena-hena. Gosto gazed hao antoman ka kanmong mga sogo.

Pagkakanhan kiza minlaong hao ka kanaong mga kaibahan anipen iza ya pagtoo nao kan Hisos nga labaw ka gahem. Impaan-ogan di isab nao ya ibang mga Sapra. Kamhan minsarig isab siran kan Hiso Kristo. Ya kanaong mga maanak minsarig isab.

Na, may isang aldaw mindateng ya mga Sapra nga taga daza. Namagaakay siran ka mga baloto. Wara nami kahagdami kon ampanolis siran. Ya kanaong asawa minlaong basi kita patazen. Piro minsambag hao nga diri kay mga lomon siran na kanaong ama.

Na, pagtena nirani ka mga baloto minsinged siran ngarin ni ka kanaong lagkaw. Minlaong hao nga mga azok nao, pomanik naa kamo. Lomo-to naa kamo.

Namanik matood siran piro wara siran maglo-to. Nagatindeg lamang daw nagaseleng kanao ka maongang sinelengan dizan ka kanirang bayho.

Minlaong hao ka kanaong mga maanak nga bantay kamo. Magtena kamo.

Na, pagpakabati nirani kanao in-andam nirani ya kanirang posil. Intion dazon kanao. Inkablit nirani piro wara boto.

Minlagsik lamang ya gato na posil. Intabangan gazed hao na Diyos.

Kamhan inkawa dazon nao pagdali-dali ya kanaong posil. Nagaaway siran daw ya kansong bayaw. Kamhan napildi ya kanaong bayaw. Napatay dazon. Imposil disab nirang hao. Minboto di iton. Kamhan naigo hao. Mindalagan dazon hao ngaro ka banwa. Inlopog hao nirang. Dakola gazed ya kanaong samad. Ya dogo min-awas ka irong nao. Minsoka isab hao ka dogo. Nakalaong hao nga mapatay di hao. Diri hao makahinawa piro nangamozo hao ka Diyos nga Ama tabangi hao, tabangi hao. Maloooy ko kanao.

Kamhan indara hao na kanaong mga lomon dilod ka lagkaw na kanaong higara nga mistiso. Pagdateng nami intambalan naiza hao piro minlaong iza nga ey, mapatay iko. Malisoron gazed iko. Minsambeg hao nga kon tabangan hao na Diyos diri hao mapatay.

Na, si Lori daw si Doris wara dizan ka pagkaolati nao garing ka pagposil. Pagpakahgdam na tao kaniran inkawa hao nirang ka idro. Indara hao doro ka hela nirang. Kamhan naolian ya kanaong lawas. Dakola ya kaloooy na Diyos kanao. Kon wara hao tabangi naiza mapatay hao.

Na, pagkabahaw ka na olat nao mingebek ya isa pag-brani kanao maglaong nga ya mga minpatay ka kanmong bayaw mindateng di siran. Hala, panaw di kita kay hap-an ta siran ka dalan.

Kamhan inkawa nami ya mga posil. Pagkaaran ni kaniran nagadowadowa hao. Ono kontana nga hinangen o ka kanaong kaaway? Nakataremdem hao dazon ka insaad o ka Diyos nga diri di hao an-isab pagpatay ka tao. Agon diri kon magazon kon petazen nami ini nga mga tao.

Pagkakahabzen ka indakep nami siran. Minbalaed hao ka kanaong kaibahan nga diri ta pagpatazen. Dedhen hinoa dilod ka mga soldaw dazew silotan siran dilod.

Kamhan nahaldek di ya kanaming mga kaaway. Nangazo ka kaloooy kanami. Namipid siran ka kahaldekk. Indara nami siran dilod ka mga soldaw. Dakola ya kaloooy o kaniran kay mintoo di hao kan Hisos. Bisan ya mga kaaway nami siran kawandini pen kabebet-en gazed na Diyos ya pag-azak ka tanan tao bisan kon mga kaaway siran. Intoldaan di nao siran ka mga panaba na Diyos. Ani ini ya impakita nami ka batasan kaniran.

Na, may isang aldag ya kanaong bata nya amaama nasakit. Intambalan iza nin Lori piro napatay gihapon. Nagahaza gazed

Kami. Minlaong ya kanaong asawa nga ono sa inkawa ni Hisos ya kanaong bata.

Na, wara madogay hapit hao ambiza ka pagpasakop nao kan Hisos. Kamhan nakanahena-hena hao inporbahan lamang hao kon antoo pen hao kon diri.

Kamhan may isa pen nga bata nga amaama napatay. Agon mabeg-at gazed ya hinawa nao. Ya kanaong mga, iba meglao kanao nga waray polos ya kanmong pagtoo kan Hisos kay nangamola di ya kanmong dowang ka bata. Ani iton ya kanirang inlaong kanao.

Kamhan nagahena-hena hao nga kon pirmi hao magsarig kan Hisos tabangan gazed hao naiza. Basi nagaporba lamang iza kanao kon tineed ya kanaong pegsarig kon diri. Kamhan nagahangzo hao kan Hisos nga Hisos, kon somogot ko, hatagi hao ka isang ka bata nga amaama dasaw magsarig gazed hao kanmo. Diri hao gostong ambiza kanmo.

Kamhan intambegan o ya kanaong asawa nga diri ko magkawied. Ya kantang nga bata inkawa di ni Hisos. Madazav di ya kanirang datnganan. Diri ko magkawied. Anhatag pen ya Diyos ka bata nga isang bolos.

Kamhan metood intagan kami na Diyos ka isa pen nga bata nga amaama. Dakola gazed ya kasaza nami kay nalcooy ya Diyos kanami.

Si Tatini daw ya toong pamilya

Na, mahagdām di gazed hao nga nagabantay ya Diyos kanao kada aldaw. Pirmi gazed hao intabangan naiza. May isang ka aldaw pagpanaw nao doro ka banwa nadeeg ya dakolang liwaan. Madat-ogan hao kontana piro wara hao maigo kay si Kristo nagabantay kanao. Ya kanaong ido nadat-ogan di ka liwaan. Patay dazon. Na, bisan kon gosto hao patazen ni Ibol ya Diyos ani say nagapaheneng kanangiza.

Na, may isang aldaw nasakit hao pag-isab. Nakalaong hao nga mapatay di hao piro wara hao mapatay kay nangamozo hao. Kamhan nadazaw ka hao.

Na, may isang ka panahan minkaro hao ka baylan pagpangazo ka tambal. Pagkakanhan ka nasamat disab ya kanaong paa ka hatsa pagsiak nao ka gabok. Mapatay hao kontana. Nakahena-hena hao nga mabeg-at ya hinawa na Diyos ka inhinang o kay dizan ka baylan nangazo hao ka tambal. Mataed ya dogo ka samad. Matood insilotan hao na Diyos.

Na, diri di nao toldoan ya kanaong mga bata ka pagbono. Indazaw di na Diyos ya kanaong batasan. Nagatoldo hao ka kanaong mga bata pagpangamop daw pag-oma. Nagatoldo hao kaniran pagpangamozo ka Diyos daw pagtarig. Kon may masakit nagahaweg kami ka Diyos. Diri di kami mahaldek kong kami mapatay kay ankandaked dazon kami ka hel-anan na Diyos.

Matood gazed ya mga panaba na Diyos. Iza ya kantang iba bisan hain kita pasinged. Diri kita makatago garing kanangiza. Bisin doro kita ka banwa, bisan doro kita ka langob, bisan doro ka ararem nga sapa makitan qihapon kita naiza. Labaw gazed ya Diyos ka gahem ni Ibol.

Napatay si Hisos doro ka kros dazaw malibri kita ka kantang mga sala. Inleberg iza keteb ka tolong ka aldaw. Kamhan nabohi iza pagbalik. Kamhan min-oli iza ngandaked ka toong Ama. May tirmino naiza ka pagbalik ngarimbaba ka pagkawa di ka toong mga sakop. Ya mga diri ansakop kanangiza silotan siran naiza. Diri makatago ya mga tao garing kanangiza.

Nagasarig gazed hao kan Hisos. Magtoo kamo kanangiza. Gesto iza kon toldeoan sab mazo ya mga iba mazo ka mga panaba na Diyos. Ani ini ya toong insogo kanta.

Na ani ka iza ya pagkatiwas na panan-og ni Tariri ka toong kaazi.